

A 1816/välfärd**Behandlas i** Utskottet för välfärd i Norden

Utskottet för välfärd i Nordens betänkande över

Medlemsförslag om ökat samarbete mellan nordiska ambassader för att hjälpa barn och ungdomar utsatta för hedersförtryck att komma hem**Förslag**

Utskottet för välfärd i Norden föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att ta initiativ till att deras respektive utlandsbeskickningar samarbetar och samordnar sin verksamhet för att kunna ge hjälp snabbt och effektivt till dem som utsatts för tvångsäktenskap

Bakgrund

Varje år luras eller övertalas unga och barn i väg från de nordiska länderna och tvingas till äktenskap, trots att det är förbjudet. Exakt hur många som har utsatts finns ingen riktig statistik på.

Det bästa är naturligtvis att förhindra att de lämnar landet men i de fall där barnet eller ungdomen redan lurats eller övertalats att åka behöver de hjälp att ta sig tillbaka hem.

Varje land är naturligtvis ansvariga för sina medborgare och så också ambassaderna utomlands.

Att hjälpa ett barn eller ungdom att lämna sin påtvingade make/maka kräver bra lokalkännedom och kontakter med lokala myndigheter. I fall som rör stöd till barn och ungdomar som tvingats gifta sig utomlands och som behöver hjälp att ta sig hem bör de nordiska ambassaderna kunna samarbeta och samordna sin verksamhet för att kunna ge hjälp snabbt och effektivt.

Information om hur UD i Norge jobbar i frågan

Norge har spesialutsendinger med spisskompetanse som bistår ambassadene, og et tett og viktig samarbeid med Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll (Bufdir)

Det vises også til viktigheten av forebyggende arbeid i landet, slik at vi unngår at sakene ender opp som konsulære saker.

I følge folkeretten er man forpliktet til å respektere lovgivningen i det land man til enhver tid befinner seg i. Det gjelder både for egne innbyggere og for besøkende. Hvordan en stat utøver myndighet på sitt territorium er ifølge folkeretten å anse som statens interne anliggende.

Menneskerettslige og andre internasjonale forpliktelser som staten er bundet av setter likevel grenser for hvordan den kan behandle så vel egne som andre lands borgere.

Hva slags bistand norske myndigheter kan yte overfor norske borgere i utlandet avhenger derfor ikke bare av norske regler og ønsker, men også av lover og regler i det landet vedkommende befinner seg i.

Norges mulighet til å ivareta norske borgeres interesser i eller overfor et annet land, kan i tillegg til nasjonal lovgivning og folkerettslige grunnprinsipper være regulert i internasjonale avtaler.

De viktigste multilaterale avtalene for Norge på det konsulære området er:

1. Wienkonvensjonen om konsulært samkvem

Wien-konvensjonen om konsulært samkvem gir et omfattende rammeverk for konsulære forbindelser. Konvensjonen gir en nærmere angivelse av de konsulære funksjonene og understreker vertslandets forpliktelse til å legge til rette for at ambassader, generalkonsulater og honorære konsulater kan ivareta disse. Konvensjonen etablerer bl.a. et helhetlig system for at statene skal kunne yte sine borgere konsulær beskyttelse

2. Helsingforsavtalen om nordisk samarbeid

Helsingforsavtalen danner grunnlaget for det nordiske samarbeidet. Avtalen inneholder rammebestemmelser for det konsulære samarbeidet mellom de fem nordiske lands utenriksdepartementer og mellom landenes representasjoner i utlandet. Et sentralt element i avtalen er at nordiske utenriktjenestemenn skal kunne bistå borgere fra andre nordiske land dersom dette landet ikke har diplomatisk representasjon på stedet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-12-20102011/id637527/sec3>

I Norge gir UD konsulær bistand til norske borgere som etterlates ufrivillig i utlandet og utsettes for tvangsekteskap, vold eller frihetsberøvelse.

Bistanden i utlandet skjer innenfor rammene av Wien-konvensjonen om konsulært samkvem, som gir stater rett til å bistå egne borgere på fremmed stats territorium.

Mange av sakene gjelder ungdom med minoritetsbakgrunn som sendes til foreldrenes opprinnelsesland. Disse sakene er svært krevende fordi den unge ofte er etterlatt i et land der UD har utstedt reiseråd og der sikkerhetssituasjonen for norske borgere er krevende. Norge har ikke ambassade eller annen konsulær representasjon i alle landene dette skjer.

Dersom den ufrivillig etterlatte har dobbelt statsborgerskap eller har bakgrunn fra det landet de er etterlatt i, vil landets myndigheter ofte oppfatte dem som egne borgere. Det vil i disse tilfellene være ekstra vanskelig å hjelpe, da landets myndigheter ikke alltid anerkjenner norske myndigheters rett til å gi konsulær bistand.

Myndighetene i andre land kan ha en helt annen tilnærming til barneoppdragelse og likestilling enn det vi er vant til, og det kan være vanskelig å få aksept for at det er behov for hjelp.

Passloven åpner for å utstede pass til etterlatte mindreårige uten foreldrenes samtykke i særlige tilfeller, men dette gjøres alltid etter en konkret vurdering, hvor fare for liv eller helse inngår. Hovedproblemet vil ofte være at den unge ikke klarer å komme seg til en norsk ambassade for å få bistand til hjemreisen og nytt pass. Sikkerhetssituasjonen gjør det vanskelig for norsk ambassadepersonell å reise inn i land der det er gitt reiseråd.

UD har over mange år bygget opp sin kompetanse og intensivert arbeidet på dette området, både hjemme i departementet og ute på utenriksstasjonene. Spesialutsendinger ved ambassadene i Nairobi, Amman, Islamabad og Ankara bidrar med spisskompetanse i de sakene som gjelder tilbakeholdelse og veileder øvrige ambassader.

UD samarbeider nært med det norske hjelpeapparatet og politiet i enkeltsaker. Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er UD's viktigste samarbeidspartner i disse sakene. Det finnes en ordning for å dekke utgifter til retur til Norge. Til tross for at det er vanskelig, klarer UD derfor hvert år å hjelpe flere unge tilbake til Norge.

Innsatsen må gjøres på forebygging i Norge fordi norske myndigheter og norsk regelverk har begrenset virkeområde i utlandet. Når den unge er i utlandet, er det i praksis vanskelig å hjelpe. UD opplever høye forventninger til hva ambassadene kan bistå med fra både utsatte og fra hjelpeapparatet i Norge. Skole og hjelpeapparatet for øvrig må ikke underkommunisere utfordringene ved å reise, og dermed bidra til å gi utsatt ungdom i Norge falsk trygghet. Dette kan øke sjansen for at vedkommende tar risikoen med å reise.

I UD's innspill til Handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020) viser vi til at i flertallet av sakene som håndteres av våre stasjoner, er den utsatte allerede godt kjent i hjelpeapparatet i Norge. Vi understreker derfor viktigheten av det forebyggende arbeidet i Norge for å motvirke at saker ender som konsulære saker ute.

Fare for liv og helse for de utsatte er ofte mer akutt og reell i utlandet enn i Norge, og en kan heller ikke alltid forvente samarbeid fra lokale myndigheter. Sakene er derfor svært ressurskrevende, både personell- og sikkerhetsmessig for stasjonene.

https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/bistand_tilbakeholdt/id2578638/

*Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

https://www.bufdir.no/vold/Krisesentre_incestsentre_og_botilbud_for_utsatt_ungdom/Tvangsekteskap_og_kjonnsmlemlstelse/

Meld. St. 12 (2010–2011) - Bistand til nordmenn i utlandet

«Regjeringen vil videreføre prioriteringene av akutte og alvorlige konsulære saker, spesielt der liv og helse står på spill. Også saker som berører mindreårige og saker som kan innebære brudd på menneskerettighetene vil gis prioritet.

Det vil bli arbeidet for et enda nærmere konsulært samarbeid med de øvrige nordiske land. Også samarbeidet med EU vil søkes videreutviklet der det anses formålstjenlig.»

Høring om medlemsforslaget

Forslaget har vært i høring, og der er fremkommet svar fra Det Kongelige Utenriksdepartement i Norge, Red Barnet i Island, Barnombudsman i Island, Utrikesdepartementet i Sverige og Udenrigsministeriet i Danmark.

Høringsvarene centrerer sig om følgende punkter:

- Der er enighet om viktigheten af at samarbejde for at sikre den enkeltes ret til at foretage egne valg om ægteskab og modvirke negativ social kontrol.
- Der er enighet om, at samordning på nordisk niveau er godt.
- Det bifaldes, at de nordiske landes repræsentationer i udlandet samarbejder og koordinerer deres virksomhed for hurtigt og effektivt at kunne yde hjælp til børn og unge, der bliver udsat for tvangsægteskab.
- Red Barnet i Island fremhæver, at det er i fuld overensstemmelse med FN's Børnekonvention, når lande går sammen om at hjælpe børn i nød eller med at komme ud af voldelige forhold.
- Børneombudsmanden i Island fremhæver, at det er ét af FN's udviklingsmål (mål 5.3) at afskaffe børneægteskaber.
- Der er enighet om, at andre nordiske landes initiativer, organisering og tiltag på dette felt bør deles mellem de nordiske lande.
- Udenrigsministeriet i Danmark fremhæver, at det nordiske samarbejde med fordel vil kunne udbygges og konkretiseres yderligere hvad angår håndtering af ufrivillige udlandsophold med fokus på erfaringsudveksling og samarbejde i konkrete sager samt gennem årlige møder.

Høringsvarene indeholdte følgende forbehold:

- Utenriksdepartementet i Norge nævner, at en mere detaljeret samordning mellem de nordiske lande på dette felt kan blive vanskelig grundet forskellige nationale lovgivninger og forskellige regler om tavshedspligt.
- Utrikesdepartementet i Sverige fremhæver, at det nordiske samarbejde fungerer særdeles godt, som tingene er, og ser intet yderligere behov for en samarbejdsstruktur for ambassaderne i disse spørgsmål og på det konsulære område.

Utskottets synpunkter

Den socialdemokratiska gruppen, Nordisk grön vänster samt Nordisk frihet stöder förslaget. En av utskottet för välfärd i Nordens viktigaste frågor är att måna om barn och unga som far illa. Att våra ambassader har ett gott samarbete är en fin nordisk tradition.

Den socialdemokratiska gruppen anser dock att frågan behöver utredas ytterligare, bl a genom att involvera utrikesdepartementen.

Nordisk frihet anser att frågan är så komplex att den bör breddas till att inte enbart handla om samarbete mellan ambassaderna utan även se över vad mer som konkret kan samarbetas kring. De vill också bredda frågan till att även handla om barn som skickas på så kallade uppfostringsresor för att föräldrarna anser att de har anammat den västerländska livsstilen alltför mycket.

Norden, 27 oktober 2020

Bente Stein Mathisen (H)

Eva Lindh (S)

Høgni Hoydal (T)

Inga Sæland (flf)

Kaisa Juuso (saf)

Kasper Roug (S)

Kim Berg (sd)

Liselott Blixt (DF)

Maria Stockhaus (M)

Nina Sandberg (A)

Outi Alanko-Kahiluoto (gröna)

Per-Arne Håkansson (S)

Pirkka-Pekka Petelius (gröna)

Solveig Horne (FrP)

Solveig Sundbø Abrahamsen (H)